

การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการนักเรียน ที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตย ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*

The Development of a Student Activity Management Model Enhancing the Democratic Behavioral Characteristics of Students in the Basic Education Schools

เมษิต กองเงิน¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งพัฒนาขึ้น คือ กระบวนการบริหารกิจการนักเรียน โดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย มีกระบวนการบริหาร 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ Team building คือ การสร้างทีมงาน Vision setting คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ Planning คือ การวางแผนกำหนดกิจกรรม Doing คือการดำเนินการ Checking, Evaluating and Action คือ การตรวจสอบ การประเมินผล และการปรับปรุง แก้ไข พัฒนา ในการปฏิบัติต้องยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นแนวทางในการปฏิบัติ คือ กิจกรรมของนักเรียน โดยนักเรียน เพื่อนักเรียน สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย เชื่อมโยงกับการปลูกฝังวัฒนธรรมประชาธิปไตย กำกับกับการปฏิบัติด้วยจริยธรรมประชาธิปไตย

คำสำคัญ: การบริหารกิจการ, นักเรียน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

This paper aims to develop and propose the student activity management model enhancing the democratic behavioral characteristics of basic education institution students under basic education

¹ นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์ดุสิต (การบริหารการศึกษาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง)

E-mail: www.facebook.com/people/นายเมษิต-กองเงิน/100001786176011

*เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

ปีการศึกษา 2554

อาจารย์ที่ปรึกษา: ดร. ประกอบ คุณารักษ์

institution in 8 provinces of the Upper North Region. There was muster with inquire and assess. There was analysis with the frequency, percent, mean, standard descriptive and t-test. The results showed that the student activity management model enhancing the democratic behavioral characteristics of basic education institution The process of model consisting of 5 steps (1) team building, (2) planning, (3) doing, (4) checking, and (5) evaluating and action. The implementation every step must based on democratic ideology which are activities of the student, by the students and for the students. When the model democratic ideology must be inconsideration: Students activities must be done by students for students to be in accordance with the democratic principle and monitoring with ethical democracy.

Keywords: students activities, activity management model

ความนำ

ประเทศไทยปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตั้งแต่ 24 มิถุนายน 2575 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน แต่การปกครองก็ยังมีปัญหาอยู่เสมอไม่บรรลุอุดมการณ์ประชาธิปไตย มีการซื้อสิทธิขายเสียง มีการปฏิบัติ รัฐประหารบ่อยครั้ง สาเหตุมาจากพลเมืองของประเทศยังขาดคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตย ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของพลเมืองที่จะส่งเสริมให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยบรรลุผลสำเร็จตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยได้ การปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยต้องดำเนินการตั้งแต่วัยเด็กเป็นต้นไป โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ซึ่งมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554, แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552-2549, มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2547, มาตรฐานการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในการประเมินรอบสาม พ.ศ. 2554-2558 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 นอกจากเหตุผลทางด้านกฎหมายแล้ว ยังมีเหตุผลทางด้านวัฒนธรรมและจริยธรรมที่

เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่ปรากฏใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เช่น มีการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชนเพื่อให้เข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองยังมีความมุ่งหมายเพื่อให้ญาติพี่น้องและพวกพ้องของตนได้รับตำแหน่งเป็นหลักมากกว่าต้องการบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับตำแหน่ง มีการเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ยังพบการซื้อสิทธิขายเสียงบางพื้นที่ มีการแก้ปัญหาโดยวิธีการที่รุนแรง มีการโกงคะแนนเสียงการเลือกตั้งบางพื้นที่ จากเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น เนื่องจากการขาดคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของพลเมืองบางส่วนที่พบ ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยให้กับพลเมืองที่อยู่ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ซึ่งการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยนั้นต้องปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กเป็นต้นไปและต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลที่จำเป็นต้องปลูกฝังให้แก่เด็กที่เรียนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จึงมีการดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

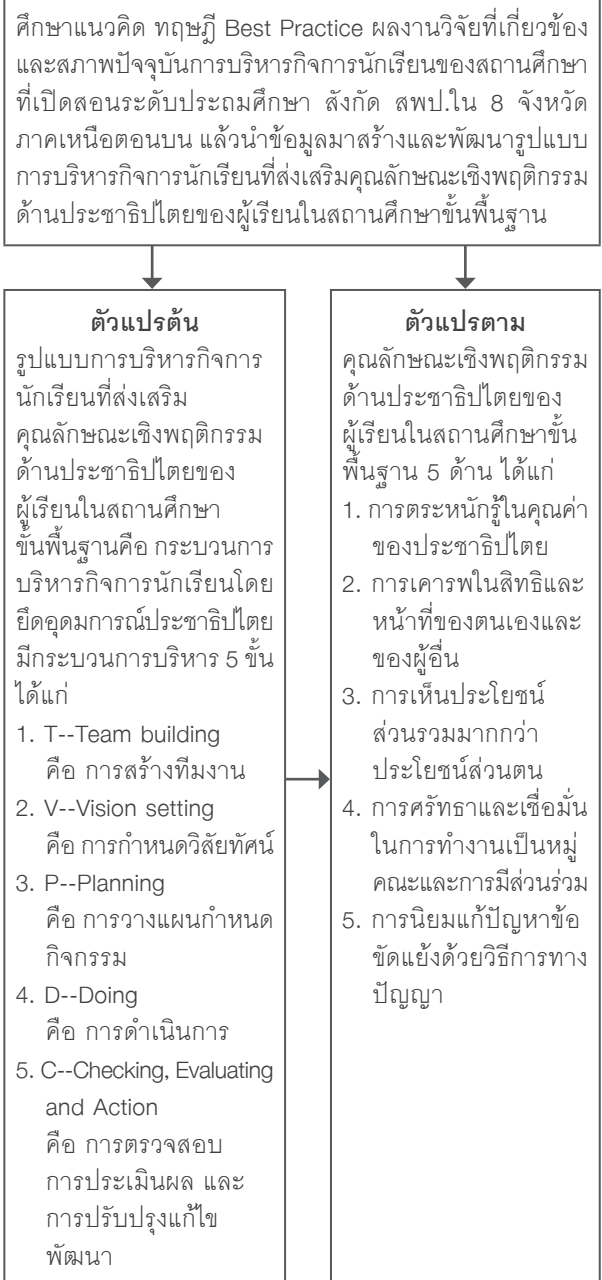
วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (best practice) จากโรงเรียนต้นแบบหรือโรงเรียนดีเด่นในการส่งเสริมประชาธิปไตย และศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารกิจการนักเรียนและคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำมาสร้างและพัฒนาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ตัวแปรต้น) ผลการศึกษา คือ กระบวนการบริหารกิจการนักเรียนโดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย 5 ชั้น ได้แก่ (1) การสร้างทีมงาน (2) การกำหนดวิสัยทัศน์ (3) การวางแผนกำหนดกิจกรรม (4) การดำเนินการ (5) การตรวจสอบ การประเมินผล และการปรับปรุง แก้ไข พัฒนา ในการปฏิบัติต้องสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย เชื่อมโยงกับการปลูกฝังวัฒนธรรมประชาธิปไตย และกำกับด้วยจริยธรรมประชาธิปไตย นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ได้คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยที่ต้องการปลูกฝังให้ผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ตัวแปรตาม) ผลการศึกษา คือ การตระหนักรู้ในคุณค่าของประชาธิปไตย, การเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น, การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน, การศรัทธาและเชื่อมั่นในการทำงานเป็นหมู่คณะและการมีส่วนร่วม การนิยมแก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยวิธีการทางปัญญา นำรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่พัฒนาขึ้นมาไปทดลองใช้ เพื่อหาประสิทธิผล ประเมินผลการทดลองใช้โดยบุคลากรของสถานศึกษาที่ทดลองใช้รูปแบบการบริหารกิจการ

นักเรียน และการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญในวงกว้างที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ทราบถึง ความมีประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา ลำปาง ลำพูน แพร่ น่านและแม่ฮ่องสอน

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารกิจการนักเรียนฯ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี Best Practice ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสภาพปัจจุบันการบริหารกิจการนักเรียนของสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา สังกัด สพป.ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน (2) การพัฒนาและนำเสนอรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียน โดยนำข้อมูลจากการศึกษามาสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (3) การทดลองใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ โดยทดลองใช้กับโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ จำนวน 3 โรง (4) การประเมินผลรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ ได้แก่ การประเมินผลการทดลองใช้โดยบุคลากรของโรงเรียนที่ทดลองใช้ และประเมินในวงกว้างโดยผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้ศึกษาสภาพการบริหารกิจการนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา ลำปาง ลำพูน แพร่ น่านและแม่ฮ่องสอน ประกอบไปด้วยโรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียน ต่ำกว่า 120 คน ลงมา) ใน 23 เขต จำนวน 338 โรง จากทั้งหมด 2,164 คน, โรงเรียนขนาดกลาง (นักเรียน 120-499 คน ใน 23 เขต จำนวน 302 โรง จากทั้งหมด 1,220 โรง, โรงเรียนขนาดใหญ่ (นักเรียน 500 คนขึ้นไป) ใน 23 เขต จำนวน 54 โรง จากทั้งหมด 62 โรง

กลุ่มเป้าหมายการพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ โดยนำข้อมูลจากการศึกษามาสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียน

ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย (1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิจารณาการนำร่างรูปแบบที่นำไปใช้กับโรงเรียนขนาดเล็ก 13 คน (2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิจารณาการนำร่างรูปแบบที่นำไปใช้กับโรงเรียนขนาดกลาง 13 คน (3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญพิจารณาการนำร่างรูปแบบที่นำไปใช้กับโรงเรียนขนาดใหญ่ 13 คนซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูกิจการนักเรียน ครูประจำชั้น ผู้เชี่ยวชาญจาก สพป.ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน และผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้ประสบผลสำเร็จในการส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษามาก่อน (4) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบและรับรองรูปแบบ จำนวน 11 คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารในเรื่องการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียน

กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ (1) โรงเรียนบ้านโป่งฮ้าง สังกัด สพป.เชียงราย เขต 1 (2) โรงเรียนอนุบาลเวียงชัย สังกัด สพป.เชียงราย เขต 1 (3) โรงเรียนอนุบาลแม่สาย สังกัด สพป.เชียงราย เขต 3 ในการทดลองใช้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบ นิเทศ ประเมินผลด้วยตนเอง และขอความร่วมมือจากผู้บริหารหรือผู้ได้รับมอบหมาย ได้ดำเนินการควบคุม ดูแล ในการทดลองรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ ให้ครบทุกขั้นตอน ตามที่ได้กำหนดไว้

กลุ่มเป้าหมายในการประเมินรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ (1) ประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ โดย บุคลากรของโรงเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ (2) ประเมินรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ ในวงกว้าง โดย ผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จำนวน 45 คน เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบผลสำเร็จในการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(1) การศึกษาสภาพการบริหารกิจการนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนคือ แบบสอบถามความคิดเห็นจำนวน 65 ข้อ (2) พัฒนารูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคือแบบประเมิน (ร่าง) รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (3) การทดลองใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ แบบประเมินคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 45 ข้อ (4) การประเมินรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเมิน ในเรื่อง ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความสอดคล้อง จำนวน 30 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) การศึกษาสภาพการบริหารกิจการนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนเก็บจากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง (2) การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเอง (3) การทดลองใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เก็บข้อมูลจากบุคลากรของสถานศึกษาที่ทดลองใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการเก็บข้อมูลก่อนและหลังใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ ซึ่งทดลองใช้ 1 ปีการศึกษา เป็นการเก็บข้อมูลเรื่องคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของ

ผู้เรียนในสถานศึกษา (4) การประเมินรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย 45 คน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบผลสำเร็จในการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

(1) การศึกษาสภาพการบริหารกิจการนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D) (2) การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยตรง สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (3) การทดลองใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เก็บข้อมูลจากบุคลากรของโรงเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) และ t-test (4) การประเมินรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย 45 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.)

ผลการวิจัย

1. สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนให้ความสำคัญกับการบริหารกิจการนักเรียนในเรื่อง การส่งเสริมประชาธิปไตยและการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย

2. รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ แบบจำลองที่แสดงกระบวนการบริหารกิจการนักเรียนโดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่เรียกว่า TVPDC Model ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) T--Team building (การสร้างทีมงาน) (2) V--Vision setting (การกำหนดวิสัยทัศน์) (3) P--Planning (การวางแผนกำหนดกิจกรรม) (4) D--Doing (การดำเนินการ) (5) C--Checking Evaluating and Action (การตรวจสอบ การประเมินผล และการปรับปรุง แก้ไข พัฒนา) ซึ่งปฏิบัติตามลำดับของขั้นตอนแล้ว ได้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาในแต่ละขั้นตอนให้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กระบวนการบริหารกิจการนักเรียนโดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตยมีกระบวนการบริหาร 5 ขั้นตอน เหมือนนิ้วมือของมนุษย์ 5 นิ้ว ดังนี้

1. V-- Vision setting คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ เหมือนนิ้วชี้

2. P--Planning คือ การวางแผนกำหนดกิจกรรม เหมือนนิ้วหัวแม่มือ

3. T--Team building คือ การสร้างทีมงาน เหมือนนิ้วกลาง

4. D--Doing คือ การดำเนินการ เหมือนนิ้วนาง

5. C--Checking Evaluating and Action คือ การตรวจสอบ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข พัฒนา เหมือนนิ้วก้อย

การสร้างทีมงาน (team building) มีการสร้างทีมงานในระดับองค์กรหรือสถานศึกษาและในระดับกิจกรรมนักเรียน ซึ่งการสร้างทีมงานเปรียบเหมือนการทำงานของนิ้วหัวแม่มือ ซึ่งก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของมืออีกองค์ประกอบหนึ่งเหมือนกับนิ้วมือนิ้วอื่น ๆ เหตุผลที่เลือกนิ้วหัวแม่มือแทนการสร้างทีมงาน เพราะในการดำเนินการตามกระบวนการบริหารกิจการนักเรียนทั้ง 5 ขั้นตอน ต้องมีทีมงานในการดำเนินการ เหมือนเหมือนการทำงานของมือมนุษย์ เช่น จะจับ จะถือหรือยกสิ่งของ

ใด ๆ ต้องอาศัยนิ้วหัวแม่มือเป็นหลัก หากขาดนิ้วหัวแม่มือแล้วจะทำให้การทำงานของมือไม่มีประสิทธิภาพหรือทำงานไม่ได้

การกำหนดวิสัยทัศน์ (vision setting) เปรียบเหมือนการทำงานของนิ้วชี้ เป็นการชี้ไปยังสิ่งที่ต้องการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเจ้าของนิ้วมือนั้น การกำหนดวิสัยทัศน์ก็เหมือนกันเป็นการอธิบายหรือชี้ให้เห็นว่าในอนาคตต้องการให้เกิดภาพลักษณ์อะไร มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายอะไรที่ต้องการให้เกิดขึ้น เปรียบเหมือนมนุษย์เรามีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการสิ่งใดก็จะใช้นิ้วชี้ ชี้ไปยังสิ่งที่ต้องการนั้น การกำหนดวิสัยทัศน์ตามกระบวนการบริหารกิจการนักเรียนโดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย ที่เรียกว่า TVPDC Model เป็นการชี้ให้เห็นว่า ต้องการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน และสถานศึกษาสังกัดหน่วยงานอื่นที่นำไปประยุกต์ใช้

การวางแผนกำหนดกิจกรรม (planning) เปรียบเหมือนการทำงานของนิ้วกลาง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของมืออีกองค์ประกอบหนึ่งเหมือนกับนิ้วมือนิ้วอื่น ๆ ช่วยให้การการทำงานของมือมีประสิทธิภาพ หากขาดนิ้วกลางแล้วก็จะทำให้การทำงานของมือมีประสิทธิภาพน้อยลง เปรียบได้กับรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารกิจการนักเรียนโดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย ขั้นการวางแผนกำหนดกิจกรรม ก็เป็นองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนองค์ประกอบหนึ่งที่ช่วยให้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนมีประสิทธิภาพ หากขาดขั้นการวางแผนกำหนดกิจกรรมแล้วก็จะทำให้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียน ไม่มีประสิทธิภาพ

ขั้นการดำเนินการ (doing) เปรียบเหมือนการทำงานของนิ้วนาง ซึ่งก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของมืออีกองค์ประกอบหนึ่งเหมือนกับนิ้วมือนิ้วอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้มือทำงานมีประสิทธิภาพ หากขาดนิ้วนาง

ไปจะทำให้การทำงานของมือไม่มีประสิทธิภาพเปรียบเหมือนรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารกิจการนักเรียนโดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย มีขั้นตอนการเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนมีประสิทธิภาพ หากไม่มีการดำเนินการแล้ว แผนงานโครงการและกิจกรรมที่กำหนดไว้ ก็ไม่มีประโยชน์ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จที่กำหนดไว้ ทำให้วิสัยทัศน์เป็นจริงไม่ได้

การตรวจสอบ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข พัฒนา (checking evaluation and action) เปรียบเหมือน การทำงานของนิ้วก้อย ซึ่งก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของมืออีกองค์ประกอบหนึ่งเหมือนกับนิ้วมือนิ้วอื่น ๆ ที่ทำให้การทำงานของมือมีประสิทธิภาพ หากขาดนิ้วก้อยแล้วก็จะทำให้การทำงานของมือมีประสิทธิภาพน้อยลง เปรียบเหมือนรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารกิจการนักเรียนโดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย ที่เรียกว่า TVPDC Model มีขั้นตอนการตรวจสอบ การประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไข พัฒนา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนมีประสิทธิภาพ หากขาดขั้นตอนการตรวจสอบ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข พัฒนา จะทำให้ไม่ทราบจุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรค ของรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียน มีอะไรบ้าง ไม่สามารถปรับปรุงแก้ไข พัฒนา รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้

รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารกิจการนักเรียนโดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย ถ้าเปรียบเหมือน การทำงานของนิ้วมือทั้ง 5 ของมนุษย์ ซึ่งอยู่ในลักษณะที่ใช้นิ้วชี้ ชี้ไปยังสิ่งที่ต้องการ คือ ต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม

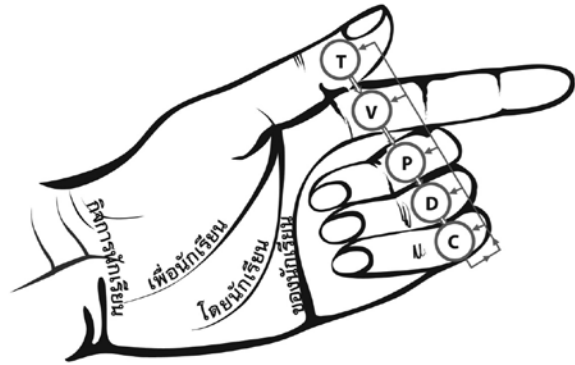
ด้านประชาธิปไตย ในเรื่อง การตระหนักรู้ในคุณค่าประชาธิปไตย การเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และของผู้อื่น การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน การศรัทธาและเชื่อมั่นในการทำงานเป็นหมู่คณะและการมีส่วนร่วม การนิยมแก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยวิธีการทางปัญญา รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนมีกระบวนการบริหาร 5 ขั้น ใช้ในการบริหารกิจการนักเรียนที่ประกอบด้วยกิจกรรมนักเรียน 5 กิจกรรม คือ สภานักเรียน สหกรณ์โรงเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ลูกเสือ-ยุวกาชาด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชุมนุมตามกลุ่มสนใจ กิจกรรมในห้องเรียน ในการปฏิบัติต้องยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นแนวคิดพื้นฐานในการปฏิบัติ คือ กิจกรรมของนักเรียน โดยนักเรียนเพื่อนักเรียน อธิบายได้ว่า กิจกรรมของนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ของกิจกรรมนักเรียนนั้น เช่น การลงประชามติเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับระเบียบข้อบังคับ ของกิจกรรม เป็นต้น เปรียบเหมือนเส้นลายมือ คือ เส้นสมอง เพราะในการใช้อำนาจตัดสินใจลงประชามติ ตัดสินใจเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นเรื่องสำคัญของกิจกรรมนักเรียนต้องใช้สมองใช้สติปัญญาในการตัดสินใจ กิจกรรมโดยนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมได้โดยนักเรียน เช่น เลือกตั้งตัวแทนเข้าไปดำเนินการกิจกรรมนักเรียนได้ เมื่อมีปัญหาในการดำเนินกิจกรรมนักเรียนสามารถแก้ปัญหาตนเองได้ เปรียบเหมือนเส้นลายมือ คือ เส้นหัวใจ เพราะหัวใจของการดำเนินการกิจกรรมนักเรียนคือ นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมโดยนักเรียนเองได้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ กิจกรรมเพื่อนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของนักเรียน ให้นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตย สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งในสังคมประชาธิปไตยนั้นประชาชนจะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขต้องมีคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตย ที่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เปรียบเหมือนเส้นลายมือ คือ เส้นชีวิต เพราะประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบผลสำเร็จต่อเมื่อประชาชนของประเทศมีชีวิตชีวิต

แบบประชาธิปไตย กิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมนักเรียนหลายกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ได้แก่ สภานักเรียน สหกรณ์โรงเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนลูกเสือ-ยุวกาชาด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนชุมนุมตามกลุ่มสนใจ และกิจกรรมในห้องเรียน การนำรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นแบบจำลองที่แสดงกระบวนการบริหารกิจการนักเรียนโดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่เรียกว่า TVPDC Model ไปปฏิบัติ หากไม่มีกิจการนักเรียนก็ไม่สามารถปฏิบัติและปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยให้แก่ นักเรียนได้ กิจการนักเรียนจึงเป็นสิ่งที่ช่วยปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตย เปรียบเหมือนข้อมือซึ่งมีส่วนที่ช่วยให้มือสะบัดไปทิศทางใดหรือชี้ไปทิศทางใดตามที่ต้องการได้

รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนซึ่งเป็นกระบวนการบริหารกิจการนักเรียนโดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตยในการปฏิบัติต้องให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย ได้แก่ หลักเสรีภาพ หลักอิสรภาพ หลักความเสมอภาค หลักภราดรภาพ หลักเหตุผล หลักการมีส่วนร่วมและหลักเสียสละมาก เชื่อมโยงกับ การปลูกฝังวัฒนธรรมประชาธิปไตย ได้แก่ การรักและห่วงใยในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การซื่อสัตย์ต่อสิทธิหน้าที่ของตนและไม่ละเมิดสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การรักในการทำงานเป็นทีมหรือการมีส่วนร่วม การยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง ของบุคคล กำกับการปฏิบัติด้วยจริยธรรมประชาธิปไตย ได้แก่ ความศรัทธาในอุดมการณ์ประชาธิปไตย ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ความมีเมตตา ความรับผิดชอบ ความมีใจกว้าง ความรักสามัคคี ความอดกลั้น ความมีเหตุผล และความยุติธรรม ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยแก่ผู้เรียน ในเรื่องการตระหนักรู้ในคุณค่าของประชาธิปไตย การเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่น การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน การศรัทธาและเชื่อมั่นในการทำงานเป็นหมู่คณะและการมีส่วนร่วม การนิยมแก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยวิธีการทางปัญญา

ตามภาพที่แสดงไว้

รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระบวนการบริหารกิจการนักเรียนโดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย

TVPDC Model โดยนายเมธิต กองเงิน , 2553

- T : Team building
- V : Vision setting
- P : Planning
- D : Doing
- C : Checking , Evaluating and Action

↓ แสดงลำดับการปฏิบัติตามขั้นตอน
← แสดงข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาในแต่ละขั้นตอน

3. ผลทดลองใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะ เชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งทดลองใช้โรงเรียนบ้านโป่งฮ้าง(ขนาดเล็ก) โรงเรียนอนุบาลเวียงชัย (ขนาดกลาง) โรงเรียนอนุบาลแม่สาย (ขนาดใหญ่) พบว่า โดยภาพรวมมีคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนหลังการทดลองใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ เพิ่มขึ้นจากก่อนใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ มีประสิทธิผล

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยบุคลากรของโรงเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯและผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีประโยชน์เหมาะสม เป็นไปได้และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

การอภิปรายผล

รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นแบบจำลองแสดงกระบวนการบริหารกิจการนักเรียนโดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย (TVPDC Model) ในการปฏิบัติต้องสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย เชื่อมโยงกับการปลูกฝังวัฒนธรรมประชาธิปไตย กำกับด้วยจริยธรรมประชาธิปไตย มีกระบวนการบริหารกิจการนักเรียน 5 ขั้นตอนเป็นรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงรูปแบบหนึ่งซึ่งเน้นในเรื่องการทำงานเป็นทีมหรือหมู่คณะ และการบริหารเชิงกลยุทธ์ในการปฏิบัติตามขั้นที่ 1 เป็นเรื่องของการสร้างทีมงานที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้กับการบริหารกิจการนักเรียนของแต่ละสถานศึกษาในการปฏิบัติตามขั้นที่ 2 ถึง ขั้นที่ 5 เป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารที่เน้นทีมงานหรือหมู่คณะซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ คีนิงจึ ศรีบัวเอี้ยวและคณะ (อ้างถึงใน บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2549, หน้า 32) ในเรื่องกระบวนการของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หลักการสำคัญอย่างหนึ่งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม การบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นการบริหารที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยใช้แผนกลยุทธ์ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ วางแผนกำหนดกิจกรรม ดำเนินการ และตรวจสอบ ประเมินผลปรับปรุงแก้ไข พัฒนา ซึ่งในการปฏิบัติต้องดำเนินการตามกลไกเร่งรัด พัฒนา ได้แก่ เครื่องมือการวัดผล ประเมินผล ระเบียบ กฎการปฏิบัติงาน กระบวนการทำงาน ค่านิยม ความเชื่อวัฒนธรรมองค์กร เพื่อเร่งรัดการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ที่จะเพิ่มประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ อุทิศ ขาวเรียร (2549, หน้า 33-34)

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารกิจการนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน พบว่านักเรียนมีคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตย

ในระดับมาก และจากการวิเคราะห์หัตถ์ทัศน พันธ์กิจและกลยุทธ์ของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษายังให้ความสำคัญกับการบริหารกิจการนักเรียน ในเรื่อง การส่งเสริมประชาธิปไตยและการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาน้อย ผู้วิจัยเห็นว่า คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องได้รับการปลูกฝังและพัฒนาให้มีมากกว่าเดิมที่มีอยู่และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การที่จะดำเนินการปลูกฝังและพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้นต้องบรรจุเรื่อง การส่งเสริมประชาธิปไตยและการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียนไว้ในวิสัยทัศน์ พันธกิจและกลยุทธ์ของสถานศึกษาด้วย เพื่อจะได้นำไปดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาต่อไป ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินการปลูกฝังและพัฒนาคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษา เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการพัฒนากระบวนการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คือ กระบวนการบริหารกิจการนักเรียนโดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย (TVPDC Model) มีกระบวนการบริหาร 5 ขั้นตอน คือ (1) การสร้างทีมงาน (2) การกำหนดวิสัยทัศน์ (3) การวางแผนกำหนดกิจกรรม (4) ดำเนินการ (5) การตรวจสอบ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข พัฒนา ซึ่งในการปฏิบัติทุกขั้นของกระบวนการต้องยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย คือ กิจกรรมของนักเรียน คือให้นักเรียนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมตรวจสอบ ร่วมปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ร่วมตัดสินใจในเรื่องสำคัญของกิจกรรมนักเรียนโดยนักเรียน คือ การยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการปฏิบัติโดยมีการดำเนินการเลือกตั้งตัวแทนนักเรียนเข้าไปดำเนินการกิจกรรมนักเรียน เพื่อให้นักเรียน คือ การปฏิบัติกิจกรรมนักเรียนเพื่อประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ เช่น ปลูกฝังให้นักเรียนมีพฤติกรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข เป็นต้น สถานศึกษาที่นำรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนไปใช้ควรจัดการ

ให้ความรู้และสร้างเจตคติที่ดีแก่คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่นที่เกี่ยวข้องในเรื่องกระบวนการบริหารกิจการนักเรียนโดยยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ การสร้างทีมงานและวัฒนธรรมองค์กร การสร้างทีมงานนั้นผู้บริหารต้องทำความเข้าใจกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อการส่งเสริมและปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษา มีการเลือกตั้งตัวแทนหรือคัดเลือกเข้ามาเป็นทีมงานซึ่งอยู่ในรูปของคณะกรรมการ จึงจะได้ทีมงานที่ตรงกับงานบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หากโรงเรียนขนาดเล็กมีบุคลากรไม่พอก็สามารถปรับจำนวนของคณะกรรมการลงได้ตามความเหมาะสม ในเรื่องวัฒนธรรมองค์กรเป็นเรื่องสำคัญอีกประการหนึ่ง หากสถานศึกษามีวัฒนธรรมองค์กรที่มีอยู่เดิมเป็นลักษณะที่ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเดียวหรือปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเดียว ไม่นิยมการทำงานเป็นทีมงานหรือเป็นหมู่คณะ หรือทำงานโดยเห็นประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องหากใครมีความคิดเห็นต่างจากตนหรือพวกพ้องจะถูกกีดกัน ไม่ให้ความร่วมมือ ใจแคบ ไม่ยอมรับความเห็นที่แตกต่างจากพวกพ้องของตน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรหรือวัฒนธรรมองค์กรก่อน โดยการให้ความรู้ สร้างเจตคติที่ดีให้สอดคล้องกับรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนที่จะนำรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ ไปใช้

4. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการทดลองใช้ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ ครูขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องการใช้

สถิติในการประเมินผล ซึ่งสถิติที่ใช้คือ t-test เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนานักบุคลากรที่รับผิดชอบกิจการนักเรียนฯ ให้มีความรู้ความสามารถทางสถิติในการประเมินผล t-test เพื่อที่จะใช้ในการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ เปรียบเทียบคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนฯ และนำข้อมูลมาปรับปรุง แก้ไขและพัฒนา รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในครั้งนี้ ใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ สถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา ลำปาง ลำพูน แพร่ น่านและแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยเห็นว่าการวิจัยครั้งต่อไปสามารถใช้หัวข้อการวิจัยที่เหมือนกับการวิจัยในครั้งนี้ได้ แต่ใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างไปจากการวิจัยในครั้งนี้ ได้ เพราะบริบทของสถานศึกษาในแต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างกันและส่งเสริมการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตย เช่น ใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคกลางหรือภาคอีสาน หรือภาคใต้ เป็นต้น

2. การวิจัยครั้งนี้ พบว่า อุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งคือบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการนำรูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนที่ส่งเสริมคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของผู้เรียนในสถานศึกษา

ชั้นพื้นฐาน เช่น ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน ยังขาดคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตย ผู้วิจัยเห็นว่าในการวิจัยครั้งต่อไป ควรดำเนินการวิจัยในเรื่อง การพัฒนารูปแบบการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยให้แก่ข้าราชการครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การวิจัยครั้งนี้ พบว่า การส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษาและการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับน้อย จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีมาตรการในการส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษาและการปลูกฝัง

คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยเห็นว่าในการวิจัยครั้งต่อไป ควรวิจัยในเรื่อง การพัฒนามาตรการในการส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษาและการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตยของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. การวิจัยครั้งนี้ พบว่า วัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหลายแห่งยังเป็นอุปสรรคในการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตย ผู้วิจัยเห็นว่าในการวิจัยครั้งต่อไป ควรวิจัยในเรื่อง การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งเสริมการปลูกฝังคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมด้านประชาธิปไตย

เอกสารอ้างอิง

- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2549). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการ สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหยาบลิ้น และการพิมพ์
- อุทิศ ขาวเทียน. (2549). *การวางแผนเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.